

Няма абсолютни принципи

Не можем много да се учудваме от лекотата, с която хората се примиряват с незнанието на това, което е най-важно да знаят и не можем да бъдем сигурни, че те няма да решат да се оставят на това незнание, веднъж след като са решили да приемат за аксиома, че няма абсолютни принципи.

Обърнете внимание на законодателните си и чуйте обсъжданията на въпроса дали чрез закон да се забрани или освободи международната търговия.

Един депутат става и казва:

Ако толерирате тази търговия, чужденците ще ни наводнят със своите продукти - англичаните с платове, белгийците с каменни въглища, испанците с вълна, италианците с коприна, швейцарците с добитък, шведите с желязо, прусаците с жито, по такъв начин, че никаква индустрия няма да е възможна при нас.

Друг отговаря :

Ако вие забраните търговията, различните блага, които природата е раздала на всеки климат, за вас няма да съществуват. Вие няма да можете да се възползвате от техническите умения на англичаните, от богатите белгийски мини, от плодovitостта на полската почва, от плодородието на швейцарските пасища, от добрия испански пазар на труда, от топлината на италианския климат, и вие ще трябва да разчитате на упоритата работа, за да постигнете това, което лесно бихте получили чрез търговията.

Със сигурност един от тези депутати бърка. Но кой? Трудно е, обаче, да се разбере, защото не се отнася само до различни мнения. Вие сте изправени пред два различни пътя, трябва да се избира кой да се поеме, защото единият без съмнение води до мизерия.

За да се избяга от затрудненото положение се казва: Няма смисъл от абсолютни принципи.

Тази аксиома, толкова на мода в наши дни, не само насърчава мързела, но и подхранва амбицията.

Независимо дали теорията за забраната ще вземе превес, или доктрината за свободата ще триумфира, всички икономически правила ще бъдат събрани в един кратък закон. В първия случай ще се декларира: търговията с чужбина е забранена; във втория: търговията с чужбина е свободна, и много от изтъкнатите хора ще загубят своето влияние

Но ако търговията няма свой собствен характер, ако тя не е управлявана от някакъв естествен закон, ако е капризна или пагубна, ако не разбираме нейните подбуди за доброто, което създава и ограниченията, които я спират да го прави, ако нейните ефекти не могат да бъдат оценени от тези, които ги изчисляват; с една дума, ако няма абсолютни принципи, о! тогава трябва да се претеглят, уравнисят, регламентират всички спогодби, трябва да се уеднаквят условията на труд, да се намери равнището на печалбите - колосална задача, подходяща да бъде дадена тези, които разполагат с високи заплати и голямо влияние.

Влизайки в Париж, който дойдох да посетя, си казах: Тук има един милион човешки същества и всички ще умрат за няколко дни ако провизии от всякакъв вид не потекат към тази огромна столица. Въображението се стъписва, когато трябва да оцени огромното многообразие от предмети, които трябва да влязат през тези бариери, за да бъдат предпазени неговите жители от ужаса на глада, размириците и ограбването. А в това време всички спят без спокойния им сън да бъде разтревожен за един миг от идеята за тази ужасяваща перспектива. От друга страна осемдесет ведомства работят днес без взаимодействие по между си, без да се изслушват, за снабдяването на Париж. Как всеки ден успява да се докара на този огромен пазар, това което е необходимо - нито повече, нито по-малко. Каква е тогава изобретателната и тайнствена сила, която направлява учудващата закономерност на всяко от тези толкова сложни движения, в точността на които всеки има толкова безрезервна вяра, въпреки че неговото благополучие и живот зависят от нея. Тази сила е един абсолютен принцип, принципът на свободната търговия. Ние имаме вяра в тази вътрешна светлина, която Провидението сложи в сърцата на всички хора и в която беше открито съхранението и безкрайното развитие на нашето пространство; интересът, понеже трябва да го наричаме с истинското му име, толкова деен, толкова бдителен, толкова предвидлив, когато е освободен от всякакви пречки. Къде бихте били вие, жители на Париж, ако един министър реши тази сила с планове, вдъхновени от него, колкото и свършени да предполага, че са те, ако си въобрази, че може да подчини на своето висше управление този изумителен механизъм, да събере всички ресурси в ръцете си, да решава за кого или как, при какви условия всяко нещо трябва да бъде произведено, разменено или използвано? О! какви ли страдания би имало между вашите стени, каква мизерия, отчаяние и може би глад, ще накарат много повече сълзи да потекат, отколкото вашата пламенна благотворителност може да пресуши; възможно е, колебая се да кажа, сигурно е, че деспотичната държавна намеса ще умножи до безкрайност страданията и ще разпростре върху всички вас бедите, които сега засягат само малък брой от съгражданите ви.

Е добре! Тази вяра, която имаме в този принцип, когато се отнася за вътрешната търговия, защо да не можем да отнесем към същия принцип на външната търговия, които със сигурност са по-малобройни, не толкова деликатни и не толкова усложнени? И ако не е необходимо префектурата на Париж да регламентира нашата индустрия, да претегля нашите възможности, нашите печалби и нашите загуби, да се занимава с изчерпването на парите ни, да уеднаквява условията ни на труд във вътрешната търговия, защо е необходимо митницата, излизаща от своите данъчни задължения, да се стреми да налага протекционистични мерки върху нашата външна търговия.¹

¹ Виж Том I, първото писмо за М. Ламартин и в Том VI, гл. 1 на "Икономическата хармония" (Бележка на издателя на оригиналното издание)